

Asia: VN/14214/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle apteekkitalouden uudistusta ja lääkesäästöjen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi ja siihen liittyviksi asetusmuutosehdotuksiksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomionne lääkkeiden hintasääntelyyn ja lääketaksaan liittyvistä muutosehdotuksista.

-

Huomionne apteekkiveroon liittyvistä muutosehdotuksista.

-

Huomionne rajattuun itsehoitolääkevalikoimaan liittyvistä ehdotuksista.

-

Huomionne itsehoitolääkkeiden myyntikanavan laajennukseen liittyvistä ehdotuksista.

Mikäli itsehoitolääkkeiden vapauttamisen yhteydessä halutaan saavuttaa vertikaalisen integraation kieltö, pidämme välttämättömänä, että lainsäädäntöön tuodaan selkeitä lisäyksiä, jotta nyt luonnoksesta tunnistettavissa olevat puutteet tai epäselvyydet selkiytetään. Vertikaalisen integraation kieltämiseksi tulisi selkeyttää, että saman taloudellisen toimijan ei tule voida toimia sekä lääketukkuna että vähittäismyyntikanavana, edes erillisten yhtiömuotojen tai ketjurakenteiden kautta. Tämä on kilpailuneutraliteetin kannalta perustavanlaatuinen kysymys.

Tunnistettavissa olevat rakenteelliset riskit:

Jotta lainsäätäjän tavoitteleva vertikaalisen integraation kieltö aidosti olisi saavutettavissa esitämme, että seuraavanlaiset vertikaalisen integraation rakenteet eivät saa muodostua sallituiksi lainsäädäntöuudistuksen seurauksena:

- Keskitetyt vähittäiskaupparyhmät, jotka voisivat yhtiöjärjestelyjen kautta toimia sekä lääketukkuna että vähittäismyynnissä, vaikka yksittäiset myymälät olisivat eri juridisia toimijoita kuin tukkuporras.

- Alan yhdistykset, joiden jäsenet harjoittavat vähittäismyyntiä ja jotka samanaikaisesti omistavat tai ohjaavat lääketukkutoimintaa.
- Ketjumaisesti toimivat apteekit, joilla on oma tukkutoiminto tai siihen sidottu jakelurakenne.

Tällaiset rakenteet synnyttävät merkittävän riskin kilpailun vinoutumiselle ja ovat yhdenvertaisuus- ja kilpailuneutraliteettiperiaatteiden vastaisia.

Yhteiskunnalliset vaikutukset ja perustelut sääntelyn tiukkuudelle:

- Jakeluketjun systeimiriski saattaa kasvaa, jos samat toimijat hallitsevat useita arvoketjun osia ilman, että tällaiselle tilanteelle on laadittu selkeitä sääntöjä jakeluketjun toimivuuden ja neutraliteetin takaamiseksi.
- Suomen (lääke-) jakelukanavien erittäin korkealla tasolla oleva toimitus- ja huoltovarmuus on vahvuus, jota tulisi vaalia.
- Apteekkiverkoston toimintaedellytykset voivat heikentyä, jos merkittävä osa itsehoitotuotteista siirtyy muihin kanaviin eikä apteekeilla ole mahdollisuutta kompensoida menetystä tukkutoiminnoilla.
- Valtion ohjauskyky heikkenee, jos jakelukenttä hajaantuu ilman selkeitä roolirajoja ja vastuita arvoketjun toimijoiden (tukkuporras, vähittäiskauppa) välillä.
- Jos suuret kokonaisuudet hallitsevat jakelua päästä päähän, pienet riippumattomat toimijat voivat keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä poistua markkinoilta kokonaan.

Ehdotettu sääntelyratkaisu

Ottaen huomioon esitysluonnoksessa ilmaistu selkeä tavoite kieltää vertikaalinen integraation esitämme, että lakiin lisätään uusi pykälä, joka kieltää lääketukkutoiminnan ja itsehoitolääkkeiden vähittäismyyntiin kuulumisen samaan taloudelliseen määräysvaltaan. Kielto kattaisi myös konsernirakenteet ja muut järjestelyt, joilla tosiasiallisesti hallitaan molempia toimintoja. Ilman tällaista tarkennusta, vertikaalisen integraation kieltä ei aidosti saavuteta, jonka lisäksi näkemyksemme on, että lääketukkutoimijoita kohdeltaisiin (esitysluonnoksen nykymuodossa) eriarvoisesti ja kilpailuneutraliteetin vastaisesti.

Ehdotuksen mukaan:

- Lääketukkuluvan haltija ei saa omistaa, hallita tai muutoin käyttää määräysvaltaa vähittäismyyntiluvan haltijaan.
- Sama kieltä koskee vähittäismyyntiluvan haltijaa suhteessa lääketukkuluvan haltijaan.
- Kielto ulottuu myös välilliseen määräysvaltaan, sopimusperusteiseen ohjaukseen sekä muihin rakenteisiin, joilla voidaan vaikuttaa toisen toimijan liiketoimintapäätöksiin.

- Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksella tulee olla toimivalta peruuttaa lupa, jos kieltoa rikotaan tai pyritään kiertämään järjestelyillä, jotka johtavat samaan lopputulokseen kuin kielletty omistus- tai määräysvaltasuhde.

Johtopäätös

Tasa-arvoisten markkinaedellytysten turvaaminen edellyttää, että mikäli itsehoitolääkkeiden myyntikanavia avataan uusille toimijoille, kaikilla markkinatoimijoilla tulee olla samat toiminnan rajat. Mikäli lääketukkutoimijalle ei sallita kuluttajakauppaa, sama periaate tulee ulottaa kaikkiin toimijoihin, riippumatta siitä, missä muodossa ne toimivat.

Ehdotettu sääntelymuoto ei rajoita tervettä kilpailua, vaan varmistaa kilpailuneutraliteetin, lääkejakelun toimitusvarmuuden sekä apteekkiverkoston toimintakyvyn koko maan alueella.

Huomionne itsehoitolääkkeiden vähittäismyyntilupiin liittyvistä ehdotuksista.

-

Huomionne lääkeasetukseen sisältyvistä ehdotuksista.

-

Huomionne lääkemääräyksestä poikkeavaan lääkkeiden toimittamiseen tai lääkemääräysten ilmeisten virheiden korjaamiseen liittyvistä muutosehdotuksista.

-

Huomionne lääkekorvausten ehdolliseen korvattavuuteen liittyvien palautusmaksujen kohdentamiseen liittyvistä muutosehdotuksista.

-

Huomionne esityksen ja esittelymuistioiden perusteluista.

-

Huomionne esityksen ja esittelymuistioiden vaikutusten arvioinnista.

-

Huomionne muista esityksessä olevista ehdotuksista.

-

Vapaamuotoiset lausumat hallituksen esityksen luonnoksesta.

-

Kaasalainen Kai
Lääke- ja Terveyshuolto ry